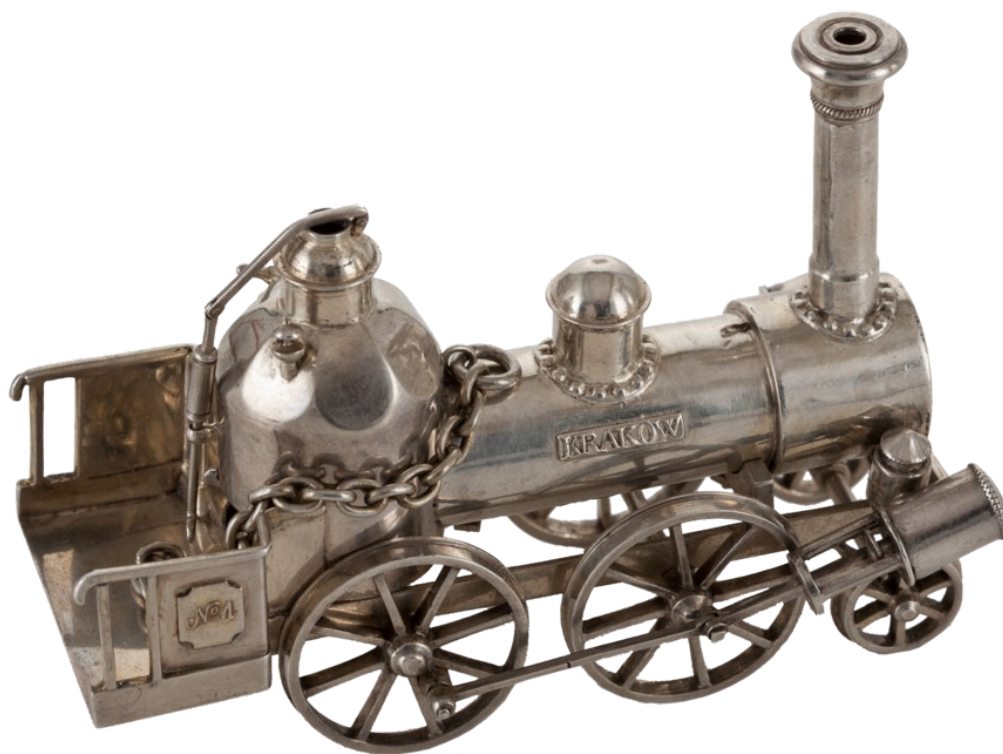

Model lokomotywy „Kraków”

- Autor Karol Modes
- Czas powstania 1852
- Miejsce powstania Kraków
- Wymiary wysokość: 37 mm, długość: 100 mm
- Numer inwentarzowy MHK 177/BrK
- Muzeum [Muzeum Historyczne Miasta Krakowa](#)
- Tematy [miasto](#), [technika](#)
- Technika [cyzelowanie](#), [odlewanie](#), [polerowanie](#), [grawerowanie](#)
- Materiał [srebro](#)
- Prawa do obiektu Muzeum Historyczne Miasta Krakowa
- Prawa do wizerunków cyfrowych domena publiczna
- Digitalizacja RPD MIK, projekt Wirtualne Muzea Małopolski
- Tagi [model](#), [Kraków](#), [3D](#), [technika](#), [Śląsk](#), [domena publiczna](#)

Model lokomotywy „Kraków” to jeden z najbardziej interesujących eksponatów w kolekcji Bractwa Kurkowego.

Jest to model parowozu o układzie osi 1B (jedna oś toczna z przodu i dwie napędne wiązane — koła o większej średnicy). Taki parowóz został dostarczony w 1847 roku przez fabrykę Borsig w Berlinie dla Kolei Krakowsko-Górnośląskiej i był przeznaczony dla ruchu towarowego. W tym czasie kolej otrzymała także parowóz, który miał układ osi 1A1 (toczna z przodu, jedna napędna i toczna z tyłu) dla ruchu osobowego, który w dniu 13 października 1847 roku zainaugurował ruch kolejowy w Krakowie i wyruszył nowo otwartą linią kolejową na trasie Kraków—Mysłowice. Moment ten uwiecznił Teodor Baltazar Stachowicz (1800—1873) na obrazie olejnym znajdującym się w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa.

Parowóz początkowo nosił numer rzymski „I”. Nazwa „Kraków” została nadana dopiero w 1855 roku, w przededniu otwarcia linii do Dębicy w lutym roku 1856. Wtedy też zmieniono nazwy z numerycznych na imienne innym parowozom.

Lokomotywka stanowi dar abdykacyjny, tak zwany klejnot króla kurkowego w 1851 roku, Józefa Schredera (1819—1897), inżyniera kolejowego i późniejszego naczelnika kolei. Prezentowana w muzeum miniaturka została przyszyta na zielonej aksamitnej poduszce wraz z innymi darami królów kurkowych. Wykonany ze srebra pełnoplastyczny model z ruchomymi elementami wzbudza powszechne zainteresowanie wśród zwiedzających, wyróżniając się wśród innych „klejnotów”, w większości medali lub monet.

Opracowanie: Małgorzata Niechaj (Muzeum Historyczne Miasta Krakowa), © wszystkie prawa zastrzeżone

„Ćwicz oko i dłonie w Ojczyzny obronie” – o Krakowskim Bractwie Kurkowym

Bractwa kurkowe, których tradycja sięga w Europie XIV/XV wieku, były pierwszą formacją, która miała przygotowywać mieszkańców miast do obrony w sytuacjach zagrożenia.

Wraz z lokacją miast na prawie magdeburskim wznoszono fortyfikacje (z czasem ich budowę i obronę poszczególnych fragmentów murów i baszt scedowano na poszczególne cechy rzemieślnicze), co oznaczało, że w sytuacji wrogiego najazdu za broń mieli chwytać ludzie, którzy na co dzień posługiwali się igłą czy dratwą (krawcy, szewcy, piekarze czy złotnicy).

Szybko dostrzeżono potencjalne zagrożenie, powołując Bractwo Kurkowe (Towarzystwo Strzelnicze), którego zadaniem było szkolenie obywateli w sztuce wojskowej zgodnie z hasłem „Ćwicz oko i dłonie w Ojczyzny obronie”. Początkowo organizowano strzelanie z łuków, potem z kuszy, a od XVI wieku — z broni palnej.

W 1562 roku krakowski magistrat zadekretował zbiór przepisów regulujących prace bractwa, zgodnie z którymi strzelania miały być organizowane kilkadziesiąt razy w roku, najważniejsze były jednak zawody wpisane w kalendarz tydzień po oktawie Bożego Ciała, podczas których strzelano do kura o tytuł króla kurkowego. Nagrodą — poza zaszczytnym tytułem — było między innymi zwolnienie od wszelkich miejskich podatków.

Kur czy papuga?

Skąd wzięła się tradycja strzelania do kura i dlaczego właśnie ten ptak stał się symbolem bractwa, pozostawiając swój ślad w nazwie organizacji?

Kogut (kur) od wieków był symbolem czuwania, zapewne właśnie dlatego uznano go za symbol najlepiej oddający stan, w jakim pozostawali na co dzień bracia towarzystw strzeleckich. Początkowo podczas ćwiczeń w sztuce obronnej strzelano do żywego zwierzęcia, które z czasem zastąpiono drewnianym wyobrażeniem. By docenić bractwo władze Krakowa 21 października 1564 roku przekazały towarzystwu 100 florenów, fundując wykonanie tak zwanego pańskiego klejnotu będącego nagrodą w zawodach o tytuł króla.

Dzięki gratyfikacji radnych powstało wyjątkowe, niezwykle cenne insygnium srebrnego kura (pokrytego misternie złoceniami, inkrustowanego drogocennym kamieniem i emaliowanym herbem miasta), które do

dziś można oglądać w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. Obiekt uznawany jest za jeden najcenniejszych zabytków sztuki złotniczej renesansowego Krakowa.

Co ciekawe, warto również podkreślić, że nie wszystkie europejskie bractwa identyfikowały się z kurem. Na przykład w Kolonii godności tej dostąpiła... papuga, uznawana za królewskiego ptaka, a liczne bractwa, głównie z obszaru niemieckojęzycznego, otrzymały nazwę papuzich (stało się tak na przykład w Hanowerze, Wismarze, szwajcarskim Bernie czy duńskim Aalborgu).

Miejszem ćwiczeń bractwa kurkowego był Celestat, zlokalizowany początkowo poza murami Krakowa, w XVI wieku przeniesiony do międzymurza obok Bramy Mikołajskiej, gdzie mieścił się do pożaru w 1794 roku. Obecnie Celestatem nazywany jest należący do bractwa neogotycki pałac przy ul. Lubicz (okolice Dworca Głównego), w którym zgromadzono pamiątki i ślady jego bogatej historii (ekspozycja stała MHK *Z dziejów Krakowskiego Bractwa Kurkowego*).

Po tym, jak 1 września 1939 roku zawieszono działanie wszystkich polskich bractw kurkowych, strzelnice brackie stały się miejscem rozstrzeliwań Polaków (na przykład w Inowrocławiu).

Towarzystwo po kilku okresach przerwy działa do dziś (jest jedną z najstarszych czynnych organizacji w Polsce). [Bracia kurkowi w kunsztownych strojach i żupanach](#) u boku władz miasta biorą udział we wszystkich ważnych uroczystościach miejskich i państwowych.

Opracowanie: Redakcja WMM,

Ten utwór jest dostępny na [licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska](#).

Zobacz, jak wygląda [Srebrny Kur Krakowskiego Bractwa Kurkowego](#), który znajduje się w kolekcji Wirtualnych Muzeów Małopolski.

Tagi: [Kraków](#), [Muzeum Historyczne Miasta Krakowa](#), [tradycja](#), [licencje Creative Commons](#)